

Омельченко Н.В.

Херсонський державний університет

natali_omelchenko@i.ua

СКЛАДОВІ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ РІВНЯ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ УРБАНІЗАЦІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Інтегральна оцінка фактичного рівня урбанізованості адміністративних одиниць Херсонської області у контексті якості життя населення (з включенням як індексів, які розраховані за офіційними статистичними даними 2015 р., так і результатів аналізу думки респондентів на основі проведенного у 2016 р. опитування) [1] дозволила, за допомогою кластерного аналізу, виділити три основних типи районів (з високим, середнім, низьким рівнями оцінки урбанізованості) та шість відповідних підтипів з близькими показниками, що вказують на ступінь сформованості міського середовища та міського способу життя населення в їх межах. Складність задач кластерного аналізу полягає в тому, що реальні суспільно-географічні об'єкти багатовимірні, тобто описуються не одним, а певною сукупністю параметрів, тому об'єднання в групи здійснюється в просторі обраних вимірів [2].

Розрахунок інтегрального індексу рівня урбанізованості у контексті якості життя населення підтверджує існування значної територіальної диференціації окремих його складових і самого індексу. У можливому діапазоні від 0 до 1 індекси урбанізації розрізнялися від 0,2 у Білозерському районі до 0,76 у Новокаховській міськраді (табл.1).

Інтегральний індекс урбанізованості по більшості районів виявився або таким самим, або меншим за офіційний рівень урбанізації, що, безумовно, є підтвердженням потреби врахування багатьох аспектів під час остаточних висновків про характер та, головне, особливості і результати урбанізаційного процесу.

Складові та інтегральний індекси урбанізованості адміністративних районів і міст Херсонської області

Тип	п/тип	Склад	Індекс частки міського населення	Зміна індексу частки міського населення 1989-2015	Зміна індексу щільності міського населення 1989-2015	Індекс частки міського житлового фонду у загальному житловому фонді району	Середньозважений індекс частки міського населення, що мешкає на житловій площі, обладнаній зручностями	Загальний індекс урбанізованості за оцінкою респондентів	Скорегований щодо якості життя населення індекс урбанізованості
I		Нова Каховка (міськрада)	0,93	0,49	0,63	0,95	0,97	0,61	0,76
		Херсон (міськрада)	1,00	0,49	0,00	1,00	1,00	1,00	0,75
		Середнє значення	0,97	0,49	0,32	0,98	0,99	0,81	0,76
II	2.1	Білозерський	0,00	0,00	0,92	0,00	0,02	0,27	0,2
		Великоолександрівський	0,28	0,23	0,97	0,24	0,17	0,03	0,32
		Середнє значення	0,14	0,12	0,95	0,12	0,10	0,15	0,26
	2.2	Верхньорогачицький	0,40	0,51	0,96	0,27	0,11	0,24	0,42
		Високопільський	0,31	0,53	0,96	0,23	0,15	0,27	0,41
		Скадовський	0,38	0,46	0,97	0,40	0,32	0,19	0,45
		Чаплинський	0,26	0,48	0,96	0,23	0,23	0,21	0,39
		Середнє значення	0,34	0,50	0,96	0,28	0,20	0,23	0,42
	2.3	Генічеський	0,51	0,53	0,97	0,31	0,21	0,50	0,5
		Каланчацький	0,46	0,54	0,95	0,35	0,27	0,43	0,5
		Каховський	0,54	0,69	0,97	0,46	0,53	0,23	0,57
		Цюрупинський (Олешківський)	0,44	0,45	0,97	0,40	0,32	0,42	0,5
		Середнє значення	0,49	0,55	0,97	0,38	0,33	0,40	0,52
III	3.1	Горностаївський	0,23	0,61	0,97	0,06	0,08	0,16	0,35
		Іванівський	0,22	0,62	0,97	0,06	0,02	0,05	0,32
		Нововоронцовський	0,19	0,56	0,97	0,01	0,09	0,13	0,32
		Новотроїцький	0,33	0,58	0,97	0,19	0,05	0,03	0,36
		Середнє значення	0,24	0,59	0,97	0,08	0,06	0,09	0,34
	3.2	Голопристанський	0,12	0,46	0,97	0,00	0,15	0,15	0,31
		Нижньосірогоський	0,20	0,50	0,97	0,07	0,00	0,26	0,33
		Середнє значення	0,16	0,48	0,97	0,04	0,08	0,21	0,32
	3.3	Бериславський	0,25	1,00	1,00	0,11	0,15	0,00	0,42
		Великолепетиський	0,42	0,81	0,94	0,38	0,07	0,21	0,47
		Середнє значення	0,34	0,91	0,97	0,25	0,11	0,11	0,45

**побудовано автором за даними анкетного опитування та [3]*

Натомість, такі райони як Верхньорогачицький, Великоолександрівський, Голопристанський, Нижньосірогоський та Бериславський значно «піднялися» на сходах оцінки урбанізованості у порівнянні з їх положенням за часткою міського населення. В окремих випадках це пояснюється фактором географічного положення і наявністю більшого числа міських поселень, але іноді консерватизм сільського способу життя малих міських поселень і сіл

відіграє роль стабілізуючого фактору і піднімає рівень суб'єктивної оцінки жителями урбанізованості власного життя.

Розрахунки засвідчили, що в цілому Херсонська область є слабоурбанізованим регіоном, а особливості урбанізованості її адміністративних одиниць тісно пов'язані з їх географічним положенням, природно-ресурсними особливостями, історією освоєння. Має значення наближеність конкретного району до двох основних центрів області – Херсону і Нової Каховки. Результати проведеної типізації виглядають наступним чином (рис.1):

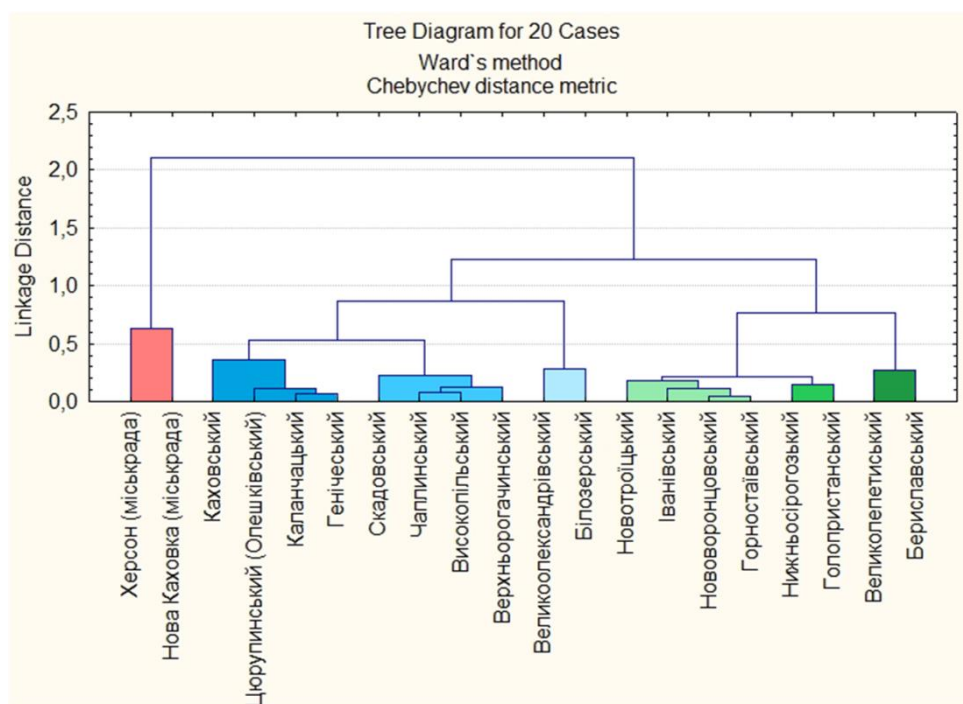

Рис. 1. Дендрограма ієрархічної кластеризації районів Херсонської області

Результати типізації адміністративних одиниць області за рівнем та особливостями урбанізованості середовища життя населення кажуть про те, що, по-перше, доцільно враховувати не один-два, а більшу кількість показників для виявлення і співставлення різних аспектів багатогранного процесу проникнення міських умов і комфорту у життя людей. По-друге, вони свідчать про існування двох урбанізованих ядер – Херсону та Нової Каховки, які дійсно відповідають середньому заявленому (офіційному) рівню урбанізації по регіону (69,2 %) [3]. Всі інші території дуже відстають від них в оцінці урбанізації.

Покращення ситуації в різних типах районів має носити принципово різний характер з усвідомленням єдиного пріоритету – поліпшення якості життя населення.

Список літератури

1. Молікевич Р.С. Методичні особливості суб'єктивної оцінки здоров'я в контексті дослідження якості життя населення (на прикладі Херсонської області) / Р.С. Молікевич // Економічна та соціальна географія: наук. зб. – К., 2015. – Вип. 74. – С. 34-44.
2. Пилипенко І.О. Методи та методики суспільно-географічних досліджень: навч. посіб. / І.О. Пилипенко, Д. С. Мальчикова; Херсон. держ. ун-т. - Херсон : Вишемирський В.С., 2009. - 156 с.
3. Статистичний щорічник Херсонської області за 2015 рік: стат.зб. / Держкомстат України, Гол. упр. стат. У Херсон. обл.; за ред.. В.А. Вознюка; відп. За вип. Т.В. Покидько.- Херсон: Гол. упр. стат. У Херсон. обл., 2016. – 497 с.